

nequit in abstracto prædicari de animalitate. Quamvis solum distinguatur ab illa secundum rationem.

Tum *neg.* conseq.

Dices 6.º Nisi essentia re distinguatur ab individuazione, id per quod Petrus est Petrus vel hic homo, idem esset ac id per quod Petrus est homo. Atqui id absurdum videtur. Nam id, per quod Petrus est homo, prædicatur per identitatem de Paulo ac de cæteris hominibus. Ergo si id, per quod Petrus est hic homo, idem foret ac id, per quod Petrus est homo, id per quod Petrus est Petrus vel hic homo, prædicari per identitatem de Paulo ac de cæteris hominibus: quod evidenter absurdum est.

Resp. dist. Major.: secundum rem ipsam, *conc.*; secundum rationem, *neg.*

Et *contradist.* Minor.

Ad probationem, *dist.* anteced. similiter; id per quod Petrus est homo in seipso et secundum statum realem, *neg.*, non enim prædicari potest realis humanitas Petri de Paulo nec de ullo alio. Id per quod Petrus est homo, nempe id quod apprehenditur, concepto Petro præcisive ut homo, seu id quod relucet in idea præcisiva hominis, *trans.*

Et *neg.* conseq. Recolantur quæ in hanc rem scripta sunt in Logica Majori, agendo de universalibus.

Dices 7.º Docente Angelico et Avicenna, impossibile est, ut una eademque res numero prædicetur de multis ita, quod unumquodque sit ipsa. Atqui si essentia identificaretur cum individuazione vel hæcitate, una eademque numero res prædicaretur de multis ita, quod unumquodque esset ipsa. Ergo...

Resp. neg. Minor. Ex vera enim doctrina circa universalìa, nihil quod sit re et numero unum, prædicari potest per identitatem, sed solum quod est unum logice ac per rationem. In rerum enim natura omnia sunt singularia, nec est in individuis ulla ratio, quæ, prout est in se, sit vere communis multis. Sed quoniam in rebus sunt reales similitudines, intellectus id, quod simile est, præcisus dissimilitudinibus, apprehendit uno conceptu; et rationes hujusmodi, quæ in pluribus individuis pro eorum numero multiplicatæ ac distinctæ reperiuntur, vocari solent unæ et communes,

quamvis nullam habeant realem unitatem et communitatem, sed solam logicam cum fundamento in re, quemadmodum in Logica declaratum est.

Dices 8.º Non admissa reali distinctione inter essentiam et hæcitatatem, nulla posset afferri probabilis ratio, quamobrem objectum intellectus nostri in statu unionis animæ cum corpore sit natura universalis et non singularis.

Resp. neg. assertum. Ut enim suo loco videbitur, rationes, quibus doctrina ista de objecto intellectus fulcitur, non petuntur, saltem secundum communissimam sententiam, ex reali distinctione naturæ ab individuazione, sed aliunde.

Et ex iis alia quoque similia objecta a quibus proponendis supersedemus, facile diluuntur (1).

ARTICULUS VIII.

(Utrum inter gradus entitatis metaphysicos admittenda sit distinctio formalis vel ex natura rei.)

117. Aggredimur celeberrimam controversiam distinctionis illius, quam Scotistæ invexerunt tum in divinis tum in creatis, reliqui vero omnes Philosophi unanimi consensu repudiant. At quoniam nunc disputare de divinis non possumus, in creatis vero potissimum in gradibus metaphysicis obtruditur a Scotistis sua illa formalis distinctio, ad hos dumtaxat controversiam contrahimus: quidquid vero circa gradus metaphysicos, dicatur, valere æque potest pro quacumque materia.

Ne quis autem in usu vocabulorum periculosissime decipiatur, animadvertendum ante omnia est, *formalem* distinctionem quandoque apud auctores idem sonare, ac distinctionem rationis, sicut e converso formalis identitas sumitur pro identitate rationis: unde etiam passim pro eodem accipitur distingui formaliter, ac distingui ratione, et esse idem formaliter ac esse idem ratione. Quæ enim ratione distinguuntur, habent diversas rationes *formales*, seu definitiones vel mentales expressiones, atque hoc pacto *formaliter* distincta

Distinctio formalis scotistica declaratur.

(1) Cfr. etiam, quæ habentur apud Lossada, *Logic.* tract. 2, disp. 1, cap. 1, n. 29 seqq.

dici possunt (1). Verum hic sub nomine formalis distinctionis non intelligimus hujusmodi distinctionem, sed aliam, quæ declaranda in primis est ex mente ipsorum Scotistarum.

Hi scriptores inter realem ac rationis distinctionem invexere mediam aliam, quam *formalem* dicunt et ex natura rei, unde et ipsi *Formalistæ* passim audiunt. Distinctio hujusmodi a suis patronis dicitur esse a parte rei *actualiter* ante omnem operationem intellectus, et sic vocatur *distinctio ex natura rei*, nec proinde est rationis distinctio; hæc enim non est actualiter a parte rei, sed sequitur mentis considerationem. At cum aliunde non versetur inter *res*, sed inter *formalitates* varias ejusdem rei, proprie nequit etiam dici distinctio *realis*, atque adeo est media inter realem et rationis. Adhuc tamen difficile intelligitur, qualis sit ista distinctio, quidve in hac questione veniat apud Scotistas vel Formalistas nomine rei

et nomine *formalitates*. Nam alii aliter rem declarant, ut videre licet apud Mastrium (2), nobis tamen planior breviorque videtur Joannis Pontii explicatio. «Notandum est, inquit, positiva, quæ sunt a parte rei independentem ab operatione intellectus et cujusvis potentie sensitivæ, esse in triplici differentia: nam quædam sunt, quæ per se sine ullis aliis rebus, quas non includunt, possunt existere, ut Petrus, Paulus (3). Quædam alia, quæ licet secundum communiorem opinionem per se sine aliis non possunt existere, tamen de novo advenire possunt alicui rei per se potenti existere, ut relationes omnes realiter distinctæ a suis fundamentis (4). Et denique quædam alia, quæ neque per se existere possunt, neque de novo alicui advenire, quia sunt talis naturæ, ut nec illa res, in qua semel existunt, unquam esse possit sine ipsis, nec e contra ut omnes gradus metaphysici, v. g. animalitas,

(1) Cfr. de significatione distinctionis formalis Suarez, *disp. Metaph.* 7, sect. 1, n. 16.

(2) *Metaph.* disp. 6, quæst. 7, n. 160 seqq.

(3) Hic videntur significari entia omnia completa.

(4) Huc revocari videntur omnes partes substantiales alicujus compositi realiter distinctæ, itemque omnia accidentia realiter distincta a subjecto, quod proinde sine illis possit existere, quamvis ea nequeant vicissim existere sine subjecto.

humanitas, singularitas, ratio substantiæ, et etiam relationes omnes identificatæ realiter suis fundamentis.

«Et quamvis omnia hæc positiva sint, et dicantur entia et res, secundum quod ens et res dicitur omne illud positivum, quod non est ens rationis; tamen ut distinguantur duo priora genera positivorum a tertio, illi qui admittunt positiva tertii generis, vocant illa *formalitates*, non vero res aut entia, positiva vero primi et secundi generis vocant *res* et non *formalitates*. Et ratio quare vocant positiva tertii generis *formalitates*, est quia, quemadmodum forma denominat formaliter subjectum suum, v. g. *albedo parietem*, ita etiam formalitas denominat formaliter rem in qua est, v. g. *animalitas* denominat Petrum *animal*. Non volunt autem vocare illa formas, ut distinguant illa a propriè dictis formis, quæ scilicet realiter distinguuntur a suis subjectis. Itaque *formalitas* in hoc sensu est aliquid positivum, quod secundum se non potest existere per ullam potentiam, includitur tamen re potente existere secundum se.» Hactenus Pontius (1). Auctor præcipuus formalitatum fertur esse Antonius Sirectus, qui propterea dicitur *Magister formalitatum*.

Concinit cum hac formalitatis descriptione definitio Sebastiani Dupasquier, secundum quem formalitas est «aliquid positivum, quod non potest per se existere aut separari, ne divinitus quidem, a re, in qua est, nec illi de novo advenire, includitur tamen et vere inest enti reali.» Vel secundum eundem Dupasquier, formalitates dicuntur a Scotistis entitates prorsus inseparabiles, «tum a se invicem, tum a re, in qua sunt, et quæ sunt seorsim quidditative conceptibiles.» Nempe formalitates vocant prædicata metaphysica (realiter indistincta) ejusdem rei vel individui, quæ diversas quidditates et conceptibilitates objectivas habent, suntque metaphysice incompleta et ordinata ad constitutionem unius compositi metaphysici, quemadmodum scribit Lossada. Unde dicuntur non *res*, sed *rei*, ut loquebantur Franciscus de Mayronis. Distinctio hujusmodi formalis ex natura rei coherere

Definitio formalitatis,

aliæ definitiones.

(1) *Logic.* disp. 20, quæst. 2, n. 13. 14. Formalitates vocari etiam solent a Scotistis *realitates*, quemadmodum testatur Mastrius loc. cit. n. 160-161.

rere dicitur à suis patronis cum identitate reali stricta, quia formalitates, inter quas versatur, sunt una eademque res. Est ergo indoles formalitatum propria, ut sint prædicata vel rationes seorsim conceptibiles vel definibiles, ita tamen ut sint in se una dumtaxat res, quamvis actu ante omnem intellectus operationem inter se distinguantur (1). En celeberrimam Scotistarum vel Formalistarum distinctionem ex natura rei, mediam, ut ipsi contendunt, inter realem et rationis. Quapropter solemne est Scotistis actualem (seu independentem a mentis consideratione) distinctionem in *realem* et *formalem* subdividere.

Hanc tumentur doctrinam Scotistæ communiter (2), quibus videntur adhærere e nostra Societate Petrus Fonseca (3), Sylvester Mauri (4) et Bartholomæus Amici (5); at reliqui Philosophi ac Theologi cæterarum scholarum communissime rejiciunt. Videantur Thomistæ passim et Eximius Doctor (6), Vazquez (7), Franciscus Soarez lusitanus (8), De Benedictis (9), Lossada (10), Cardinalis Aguirre (11). Cum quibus aliisque innumeris auctoribus sequens nobis propugnanda est.

118. PROPOSITIO. Inter gradus metaphysicos non datur distinctio formalis scotistica, sed sola rationis ratiocinatae.

Prima pars. Prob. 1.º Contradictorium est, ut duo ante mentis operationem actualiter distinguantur, et tamen identica sint identitate stricte reali. Atqui id continet doctrina Formalistarum circa distinctionem ex natura rei. Ergo...

(1) Vide Mastrium fusius hæc persequentem, loc. cit.

(2) Vide Mastrium *Metaph.*, disp. 8, quæst. 6, art. 2; Pontium, *Logic.* disp. 20, quæst. 2; Philippum Fabrum, Tract. de *Formalitatibus*, ad calceum suæ *Philos. natur.*; etc.

(3) *Metaph.* lib. 4, cap. 2, quæst. 4, sect. 4; et lib. 5, cap. 6, quæst. 6 et 7.

(4) *Questiones philosophicæ*, tom. 1, quæst. 32.

(5) *Logic.* Tract. 4, quæst. 3, dub. 3, et dub. 4.

(6) Disp. *Metaph.* 5, sect. 2.

(7) In 1.^æ part. disp. 116.

(8) *Metaph.*, tract. 1, disp. 4, sect. 6.

(9) *Metaph.* lib. 1, quæst. 5, cap. 3.

(10) *Logic.* tract. 2, disp. 1, cap. 2.

(11) *Disput. Select.*, *Logic.* tract. 3, disp. 15.

Excluditur
distinctio
scotistica.

Minor constat.

Major probatur. α) Si animalitas v. g. et rationalitas Petri actualiter distinguuntur ante mentis operationem, sunt duo extrema positiva, quorum unum revera non est aliud, atque adeo potest de illo negari. Atqui nihil potest negari de seipso, et sensus communis omnium in hoc reponit realem distinctionem.

β) Animalitatem et rationalitatem esse realiter idipsum, ac tamen a parte rei unum non esse aliud tam videtur in terminis repugnare, quam animalitatem non esse idem secum ipsa a parte rei, seu non esse idipsum, quod est.

γ) Unum esse aliud a parte rei pugnat omnino cum reali distinctione. Ergo vicissim unum non esse aliud a parte rei pugnat cum identitate stricte reali (1).

Respondent Scotistæ animalitatem non esse rationalitatem *formaliter* dumtaxat, nam realiter animalitas est rationalitas. Ratio vero est, quia rationalitas et animalitas non sunt duo extrema, quæ sint *res*, sed tantum *formalitates*, *realitates* et *aliquitates rei*, ut illas etiam appellant.

Sed contra est, quod nulla solida ratio afferri possit, cur *formalitates* hujusmodi, si una a parte rei non sit alia, non distinguantur realiter, licet nolint eas Formalistæ vocare *res*. Quid enim, quæso, minus habent istæ formalitates, quam aliæ entitates, quæ *res* dicuntur, ad hoc ut non distinguantur realiter? An quod sint inseparabiles a re etiam per divinam potentiam? Atqui inseparabilitas non est signum realis identitatis, quamvis separabilitas in eodem subjecto sit signum realis distinctionis. Et sic per Fidem scimus in divinis Personas quidem esse absolute inseparabiles, et nihilominus distinctas. Ergo inseparabilitas earum entitatum, quæ *formalitates* dicuntur, non est satis solida ratio, ut illæ re identicæ dicantur. An quod sint entitates tenues et incomplete atque ordinatæ ad constituendum compositum? Verum in primis multæ harum formalitatum non sunt adeo tenues entitates, ut ratio specifica, v. g. humanitas Petri, prout distincta a Petreitate, quæ est fere tota perfectio individui. Præterea hæc eadem ratio specifica, immo et generica et

(1) Vide Lossada loc. cit. n. 4-5.

differentialis, profecto tenuiores non sunt, quam entitas relationum, modorum et formarum accidentalium, quæ tamen *res* dicuntur ab adversariis aptæque censentur ad terminandam distinctionem realem. Item ipsæ partes physice substantiam compositam constituentes ac re inter se distinctæ, non minus incompletæ in seipsis sunt atque ad unionem et compositionem ordinatæ, quam sint scotisticæ formalitates. An quod istæ formalitates compositum dumtaxat metaphysicum conflant, dum e converso entitates incompletæ, quæ *res* appellantur a Formalistis, compositum physicum efficiunt? At id est petere principium, nam præcise hoc est in controversia positum, utrum *formalitates*, quarum una non est altera actu et antecederet ad omnem mentis operationem, non sint vere realiter distinctæ. Si enim sunt realiter distinctæ, ut nos contendimus, compositum non pure metaphysicum, sed physicum conflant.

An quod una ex formalitatibus non est principium alterius? Verum in primis ipsi Scotistæ ponunt distinctionem formalem ex natura rei inter animam et potentias ab eadem fluentes. Ergo jam admittere coguntur formalitates, quarum altera (anima nempe) sit principium alterius (potentiæ): atque adeo nequeunt, quin secum ipsi pugnent, nunc dicere ideo diversas formalitates, licet una a parte rei non sit alia, non habere realem inter se distinctionem, quia ita inter se comparantur, ut altera non sit principium alterius. Præterea idem locum habet in proprietatibus metaphysicis rerum, quas etiam Scotistæ formaliter ab essentia distingui autumant, licet ab eadem tamquam a principio emanent, vel certe emanare intelligantur.—Neque dicas ejusmodi emanationem et principiationem non esse physicam, qualis est emanatio earum entitatum, quæ res dicuntur, sed metaphysicam.—Nam «petis manifeste principium, quod nempe «principiare physice est principiare per modum rei» et «principiare metaphysice est principiare per modum formalitatis. Jam ergo assumis rem et formalitatem in priori ad earum explicationem; et nihil revera dicis, nisi quod formalitas sit formalitas, non res, quia est formalitas non res» (1).

(1) De Benedictis loc. cit. paragr. 11 *Nec satis distinguit secundum...*

An quod *formalitates* se solis non possunt terminare actionem physici agentis, *res* autem possunt? Sed in primis neque materia, neque formæ substantiales materiales, neque formæ accidentales, saltem naturaliter loquendo et præciso miraculo, terminare possunt actionem agentis physici. Deinde modales entitates, quas admittunt Scotistæ, et relationes, etiam illæ, quæ non identificantur suis subjectis, ne per divinam quidem omnipotentiam, produci solæ queunt. Nec solum modi ipsi produci nequeunt sine subjecto, verum ne subjectum quidem potest existere, saltem sine quibusdam modis, ut v. g. compositum corporeum sine modo unionis materiæ cum forma. Et nihilominus modi et relationes vocantur *res* a Formalistis. Ergo iterum nequeunt hujusmodi discrimen inter *res* et *formalitates* objicere, quin sibimetipsi repugnent. An denique dices cum quibusdam Scotistis ideo formalitates non re distingui quia petunt omnes eadem indivisibili existentia existere, entitates vero, quæ res nominantur, suam quasque diversam existentiam sortiri, ac proinde realiter discrepare? At in primis, quod diversis formalitatibus diversæ respondeant existentie formaliter ex natura rei distinctæ, sententia est valde communis inter Scotistas, ut fatetur ipsemet Mastrius (1), cujus est nuper allatum discrimen inter *res* ac *formalitates* (2), eamque tenent Lichettus, Smissinch, Faber, Meurisse et alii passim apud eundem Mastrium (3). Præterea si ipse Mastrius concedit proprias existentias distinctas modis physicis, relationibus, partibus compositi physici et accidentibus omnibus (4), quo jure vel fundamento negabit *formalitatibus*, dum hæc dicuntur distinctæ a parte rei habere quidditates? Cum potissimum ob eandem rationem, ob quam multiplex formalitas distinguitur in rebus, diversa quoque in singulis formalitatibus distingui posse videatur existentia; «hæc enim, prout est existentia animalis, suscipit prædicatum, quod suscipere nequit prout est existentia rationalis, videlicet esse rationem

(1) *Metaph.* disp. 6, quæst. 8, n. 179, 180.

(2) *Loc. cit.* n. 160, 161 et 180. *Cfr. Logic.*, disp. 1, n. 63.

(3) *Ibid.* n. 179, 180.

(4) Mastrius loc. cit. *Metaph.* n. 160.

conveniendi cum existentia leonis; aliter etiam definitur, videlicet per ordinem ad diversam quidditatem, quam existentem reddit; diversam item conceptibilitatem objectivam habet, non enim minus inter se differunt et inconnexi sunt hi conceptus: *existentia animalis, existentia rationalis*, quam hi: *animal, rationale*» (1). Cum itaque ob hæc argumenta distinctionem formalem ac multipliciter formalitatum invehant Scotistæ, arbitrarie videtur his sua essentia peculiaris denegari.

Prob. 2.º propositio. Humanitas Petri non distinguitur ex natura rei a singularitate vel hæcçitate numerica. Ergo idem quoque dicendum est de cæteris gradibus.

Prob. ant. Natura humana Petri secundum ipsum esse suum quidditativum distinguitur ab humanitate Pauli. Atqui non generice, neque specificè. Ergo pure numerice. Atqui humanitas Petri secundum suum esse quidditativum numerice distingui non posset, nisi secum identificatum haberet esse *banc* et non aliam et facere numerum cum aliis ejusdem speciei: quod est munus proprium individuationis. Ergo humanitas Petri non distinguitur ex natura rei a singularitate vel individuatione. Ad rem Angelicus: *At hoc, ut aliqua duo distincta intelligantur, necesse est eorum distinctionem intelligi per aliquid intrinsicum utrique* (2).

Probatur 3.º Sententia Scotistarum non satis solido fundamento nititur. Ergo rejcienda.

Antecedens magis patebit in solutione difficultatum. Nunc tamen juvat duo præcipua Formalistarum attingere argumenta.

Primum desumitur, ex eo quod diversæ formalitates gradusque metaphysici contradictoria suscipiant prædicata. Nam ratio generica est principium assimilandi rem cum aliis, differentia vero specifica est principium dissimilandi. Sic, v. g. animal est principium convenientiæ vel ratio assimilandi hominem bruto, et rationale e converso principium discrepantiæ vel ratio dissimilandi hominem bruto.

(1) Lossada loc. cit. n. 12. Vide P. de Benedictis, loc. cit. paragr. 2, et Lossada ib. n. 8-14.

(2) 1 p. quæst. 40, art. 2.

Idemque dici potest, ut patet de ratione specifica respectu differentie individualis vel hæcçitatis. Cum ergo esse rationem assimilandi et non esse rationem assimilandi contradictorie opponantur, necesse est dicere rationem genericam et differentialem, et generatim gradus metaphysicos, ante omnem mentis operationem distingui. Et quoniam realiter non distinguuntur, ut superius probatum est, formaliter seu ex natura rei distinguantur, oportet.

Hoc argumentum, licet non careat difficultate, certum tamen videtur, quod non rem evicant, ut manifestum est ex retorsionibus, quas patitur. Et primo quidem in sensu reali. Nam res, quæ est animal hominis, est procul dubio ratio assimilandi hominem leoni, et res, quæ est rationalitas hominis, est ratio hominem dissimilandi leoni. Ergo si propterea quod esse ac non esse rationem assimilandi hominem leoni sunt contradictoria, distincta formaliter a parte rei dicitur ab adversariis animalitas a rationalitate; ob eandem rationem distincta quoque res erit animalitas ac rationalitas, quæ proinde realiter distinguuntur. Vel si animalitas et rationalitas eadem res est, ut fatentur adversarii, eadem res suscipit prædicata contradictoria. Edisserant ergo nobis Formalistæ, cur gradus metaphysici, si formaliter distinguuntur, non sint etiam realiter distincti, quoniam, ex eorum principio, æquali necessitate utrumque sequitur (1).

Deinde retorquetur iterum contra Scotistas argumentum. Quia ex eo sequitur nullam esse posse rationem adeo simplicem, in quo non sint distinguendæ variæ formalitates. Sume v. g. Petreitatem: hæc profecto convenit cum Pauleitate in ratione communi differentie individualis, et differt simul in ratione *hujus talis* differentie. Ergo si vera est doctrina Scotistarum, duplex in Petreitate et quavis alia differentia individuali formalitas distinguenda erit. Idem dic de rationalitate, rugibilitate, cæterisque differentiis specificis, quantumvis simplicibus; simplices autem differentias admittunt Formalistæ, nec possunt non admittere, saltem in re ipsa, nisi absurde velint processum in infinitum incurere multiplicando partes in differentiis. Quævis enim simplicissima

(1) Cfr. Lossada loc. cit. cap. 3, n. 2.

differentia habet in primis, quod sit differentia, et quod *lalis* differentia sit. Præterea omnis differentia, et generatim quævis entitas determinata, est similis Deo, quia ens; et est dissimilis Deo, quia infinite ab illo distat; itemque est cognoscibilis, quia vera, appetibilis, saltem aliquo modo, quia bona, etc. Multiplicandæ ergo sunt formalitates in quavis indivisibili ac simplicissima formalitate vel entitate vel ratione intelligibili: quod implicat in terminis. Solvenda itaque ipsis Scotistis est difficultas, quam nobis opponunt.

Dicendum ergo est simile ac dissimile, atque adeo principium vel rationem assimilandi et dissimilandi, convenientiæ vel disconvenientiæ, non esse contradictoria, nisi forte *dissimile* sumatur pro *nullo modo simile*. Certum enim est simile suscipere magis et minus, ac proinde quicquid non est alteri perfecte et usquequaque simile, potest dici simile simul et dissimile; simile, quatenus convenit, et dissimile, quatenus non perfecte convenit cum illo. Sic quoniam *sol... in corporibus inferioribus calorem causat, agendo secundum quod actu est... oportet, quod calor a sole generatus aliqualem virtutem obtineat ad virtutem activam solis, per quam calor in istis inferioribus causatur, ratione cuius sol calidus dicitur, quamvis non una ratione; et sic sol omnibus illis similis aliquatiter dicitur, in quibus suos effectus efficaciter inducit, a quibus tamen rursus omnibus dissimilis est, in quantum huiusmodi effectus non eodem modo possident calorem huiusmodi, qui in sole reperitur. Ita etiam et Deus omnes perfectiones rebus tribuit, ac per hoc cum omnibus similitudinem habet et dissimilitudinem simul* (1). Itaque quando rationale dicitur principium dissimilandi hominem equo, non negatur vel destruitur idipsum, quod adstruitur, quando animal dicitur principium assimilandi, nam dissimilitudo vel disconvenientia hominis cum equo ratione rationalitatis, non tollit similitudinem vel convenientiam, quam habet ratione animalitatis, sed tantum indicat ex communi omnium intelligentiam similitudinem quidem esse inter hominem et equum, quia utrumque animal est, non tamen completam et perfectam, quia homo est animal rationale, equus autem animal hinnibile.

(1) S. Thom. 1.º Contr. Gent. cap. 29.

Atque idem dic de similitudine Petri ac Pauli in ratione hominis, ac de dissimilitudine in hæcitatibus. Jam vero duo vel plura similia esse, non tamen perfecte similia, sed, similitudine admixta dissimilitudini, non pugnat inter se nec postulat in re ipsa formalitates distinctas, quamvis certe fundet conceptus diversos, et sic postulet distinctionem rationis (1).

Instabis. Rationalitas non solum prædicatur principium dissimilandi hominem bruto, sed etiam negatur esse principium assimilandi, dum animalitas dicitur esse principium assimilandi hominem bruto. At *esse* principium et *non esse* principium assimilandi videtur stricte contradictorium. Ergo id, quod est principium assimilandi, et quod non est principium assimilandi hominem bruto, debet a parte rei aliud et aliud esse.

Verum respondetur simili modo. Esse principium assimilandi et non esse principium assimilandi possunt quidem contradictorie sumi, non tamen in hac materia sumuntur ita ex communi sensu. Rerum enim, quas videmus non perfecte similes esse, duplicem solemus efformare conceptum, alterum, qui exprimit id, in quo conveniunt, alterum, qui exprimit id, in quo non conveniunt. Et sic efformantur conceptus differentiarum, sive specificarum sive individuarum, et conceptus communes, sive generici sive specifici. Res itaque huiusmodi prædicari possunt similes et non similes prout conveniunt, et non perfecte conveniunt. Quando ergo huiusmodi res dicuntur *non similes*, non intenditur negare similitudinem, quæ in illis intercedit etiam secundum eandem simplicissimam realitatem, sed tantum intenditur negare similitudinem perfectam. In hunc ergo modum hæc duæ propositiones: *Animal est principium assimilandi, Rationale non est principium assimilandi hominem bruto*; ita explicandæ sunt, ut secunda hunc præferat sensum: Realitas, quæ in homine dicitur *animal* et est principium assimilandi illum bruto, revera non assimilat illum perfecte bruto, quia realitas illa in sua unitate et simplicitate æquivalet etiam alteri perfectioni, quæ in bruto non est, nempe rationalitati. Nulla ergo exprimitur per illas propositiones contradictio, ob quam ad scotisticas formalitates a parte rei distinctas recurrendum sit.

(1) Cfr. Lossada, loc. cit. cap. 3, n. 2-7; De Benedictis, loc. cit.

Præterea dici posset cum aliis, etiamsi esse et non esse rationem assimilandi hominem bruto vere contradictoria forent, non propterea obrudendas esse formalitates a parte rei distinctas. Sufficit enim ponere unam simplicem realitatem pluribus ratione suæ majoris perfectionis æquivalentem, ut de illâ prædicari queant contradictoria, non quidem *secundum idem*, sed secundum diversam æquivalentiam et virtualitatem. Nam hujusmodi res virtualiter multiplex fundare potest diversos conceptus veros, et secundum quod unum aut alterum conceptum fundat, varia, atque adeo contradictoria, prædicata suscipere potest sine ulla absurditate, quandoquidem licet illa cadant supra eandem rem, non tamen cadunt *secundum idem*, seu secundum eandem virtualitatem, prout declaratum est agendo de præcisionibus objectivis.

Alterum argumentum Scotistarum petitur, ex eo quod diversæ formalitates diversas habeant definitiones. Atqui quæ diversas habent definitiones, distincta sint a parte rei, oportet; secus enim idem aliter a se ipso definiretur.

Verum Minor hujus argumenti falsa est. Si quæ enim res in se simplex pluribus æquivalet, potest plures pro ratione perfectionum, quibus æquivalet, fundare conceptus, atque adeo diversimode definiri. Jam vero certum est esse res, quæ in sua unitate ac simplicitate pluribus æquivalent, quemadmodum fuse superius declaratum est (1). Ergo propter diversas diversis rationibus aptatas definitiones opus non est distinctas a parte rei fingere formalitates.

Præterea instari argumentum potest in ipsis formalitatibus utcumque simplicibus, nam aliter definiuntur, quatenus sunt formalitates generatim, et aliter quatenus tales determinatæ formalitates: aliter v. g. definitur rationalitas prout est differentia, et aliter prout est differentia hæc specifica hominis. Ergo si propter diversas definitiones diversæ multiplicandæ sunt formalitates, in singulis simplicissimis formalitatibus, multæ aderunt formalitates: quod est contradictio in terminis (2).

(1) Vide supra num. 112.

(2) Vide apud Lossada solutionem hujus responsionis a Mastro datam et ab eodem Lossada facile dissipatam (loc. cit. n. 19, 20).

Plura videri possunt apud laudatos Auctores.

Secunda Pars propositionis fluit ex dictis, nec eget peculiari probatione. Nam si inter gradus metaphysicos non est realis nec ulla actualis distinctio, sequitur quod sit sola distinctio rationis. Cum autem manifestum sit prædictos gradus habere diversas rationes intelligibiles ac definitiones, manifestum quoque est eosdem ratione ratiocinata, seu distinctione virtuali distingui.

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

119. **Objic. 1.º** Ea distinguuntur ante omnem intellectus operationem, ideoque a parte rei, quæ suscipiunt prædicata contradictoria, utpote quæ cadere supra idem nequeunt. Atqui diversæ formalitates contradictoria suscipiunt prædicata. Ergo distinguuntur a parte rei, non realiter, ut nos ipsi ultro fatemur. Ergo formaliter.

Prob. Minor. Animal est ratio assimilandi hominem equo; rationale autem non est ratio assimilandi, sed potius dissimilandi hominem equo. Atqui esse et non esse rationem assimilandi hominem equo, contradictorie opponuntur. Ergo.

Supposita explicatione superius traditæ doctrinæ, bifariam.

Respondeo in forma 1.º *Conc. Major. Neg. Minor.*

Ad cujus probationem, *dist. Minor.* Si esse et non esse rationem assimilandi hominem equo sumantur in eodem sensu, ita ut *non esse rationem assimilandi* tollat ab homine omnem similitudinem cum equo, *conc.*: si sumantur in diverso sensu, ita ut *non esse rationem assimilandi* neget dumtaxat perfectam et adæquatam similitudinem, prout communiter intelligi solet, *neg. (1)*. Et ratio est, quia omnes supponunt eandem esse *rem* in homine animalitatem et rationalitatem: unde in una essentia hominis hæc duplex virtualitas vel æquivalentia duplici perfectioni agnoscitur, dum in equo non reperitur nisi animalitas simul cum alia distincta perfectione. At ex hoc necessario sequitur rem illam unam, quæ est animalitas et rationalitas similem esse, sed non perfecte et adæquate, rei illi alteri, quæ est animalitas et

(1) Cfr. Lossada loc. cit. cap. 3, n. 7.

hinnibilitas equi, nempe esse dissimile illi. Et hoc est, quod exprimitur per duplicem illam propositionem: *Animal est ratio assimilandi hominem equo, Rationale non est ratio assimilandi hominem equo.*

Resp. 2.º Dist. Major., si suscipiant prædicata contradictoria secundum idem, *conc.*, secus, *neg.* Et simili modo *distinguo* rationem additam.

Contradist. Minor. Cujus probationis dist. Major. Et animalitas ac rationalitas hominis exprimunt eandem virtualitatem, *neg.*, diversam, *conc.*

Tum *transmissa* Minori, *neg.* conseq.

Instabis. Ex nostra doctrina sequitur hominem vere dici posse similem equo in rationalitate, sicut dicitur similis in animalitate, vel e converso dissimilem in animalitate, sicut dicitur dissimilis in rationalitate.

Resp. dist. illatum si ratio habeatur communis sensus in intelligendis istis propositionibus, *neg.* Hæc namque propositio: *Homo est similis equo in rationalitate*, ex communi interpretatione denotat in equo esse rationalitatem, quod absurdum est. Hæc autem alia propositio: *Homo est dissimilis equo in animalitate*, indicat in equo non esse animalitatem, quod pariter absurdum est. Si propositiones hujusmodi sumantur secundum statum realem, *conc.* Hoc enim pacto propositio ista: *Homo est similis equo in rationalitate*, sic intelligitur: *Homo est similis equo in ea realitate vel perfectione, quæ a parte rei est rationalitas*: ex quo non sequitur, quod equus sit rationalis. Et e converso ista alia propositio: *Homo est dissimilis equo in animalitate*, sic interpretanda est: *Homo dissimilis est equo in perfectione, quæ a parte rei est animalitas*: quare non negat animalitatem in equo. Et ex utraque propositione colligitur in homine unam eandemque rem, quæ est animalitas et rationalitas, esse simul similem et non similem equo, quia nempe res illa habet cum equo similitudinem inadæquatam et imperfectam.

Alias instantias vide, si lubet, apud Lossada (1), et Card. Aguirre (2), etc.

(1) Loc. cit. n. 10 seqq.

(2) Loc. cit. sect. 4.

Objic. 2.º Ea distinguuntur a parte rei, quæ habent ita diversas definitiones, ut nulla earum in alia contineatur. Cum enim definitio naturam rei explicet, id quod non exprimit definitio, non pertinet ad naturam rei definiendæ. Quare quæ diversas definitiones habent, alterum extra naturam alterius esse dicendum est. Atqui animali v. g. et rationali diversæ competunt definitiones perfecte præscindentes, ita ut nulla earum alteram includat. Animal quippe definitur *principium sentiendi*, rationale autem *principium discurrendi*. Ergo...

Supposita iterum instantia superius facta.

Resp. dist. Major. Ea distinguuntur a parte rei, quæ habent diversas definitiones objecto adæquatas, seu quæ absque præcissione intellectus totam rei quidditatem declarant, *conc.*, quæ habent diversas definitiones objecto inadæquatas et præcisivas, quæ nempe supponunt præcisiones mentis rem non taliter exprimentes, *neg.*

Et *contradistincta* Minori, *neg.* Conseq.

Instabis 1.º Animal rationale est adæquata definitio hominis. Atqui in hac definitione non continetur ulla hæccetas. Ergo saltem hæccetates vel singularitates omnes a parte rei distinguendæ sunt ab humanitate.

Resp. dist. Major. Animal rationale est adæquata definitio hominis adæquatione scientifica seu requisita in scientiis, quæ solum curant naturas universales, neglectis notis individuantibus, *conc.* Est adæquata definitio hominis adæquatione realitatis physicæ, *neg.* Nam homo nequit existere nisi singularis; at omnis homo singularis præter animalitatem et rationalitatem essentialiter continet suam individuationem, quæ proinde licet sit extra essentiam metaphysicam exprimentem prædicata nobiliora, quæ in scientiis considerari solent; non tamen est extra essentiam physicam prout in reali statu reperitur; siquidem essentia singularis, prout talis, per individuationem constituitur, sicut specificæ differentię determinat genus ad rationem speciei.

Instabis 2.º Si animal et rationale idem forent a parte rei, posset rationalitas prædicari de animalitate, vel e converso. Atqui non prædicatur, ut nos ipsi docuimus in Logica. Ergo...

Resp. dist. Major. Spectata natura rei, *conc.*, spectato modo communi significandi et intelligendi, *neg.*

Et *contradistincta* Minori, *neg.* conseq. Nam termini abstracti significant ipsas rationes objectivas mente præcisas. Si ergo animalitas prædicaretur de rationalitate, vel vicissim significaretur, rationem seu expressionem mentalem *animalis* esse rationem *rationalis*: quod falsum est.

Objic. 3.º Si animal a parte rei cum rationali identificaretur, ubicumque esset animal, esset quoque rationale. Atqui hoc verum non est, siquidem in leone est animal, et non est rationale. Ergo...

Resp. dist. Major. Si animal cujuscumque individua substantiæ identificaretur cum rationali, *conc.*, si animal solum hominis cum rationali identificatur, *neg.*

Et *contradistincta* Minore, *neg.* cons.

Objic. 4.º Ubi datur compositio, datur partium distinctio. Sed a parte rei datur in homine compositio metaphysica animalis et rationalis. Ergo...

Resp. neg. Minor. Nam a parte rei non est ulla compositio, nec distinctio partium, sed tantum fundamentum in una simplici entitate pluribus æquivalente, ut multis conceptibus et expressionibus mentalibus magis aut minus adæquate representetur, et sic fit compositio metaphysica ex partibus sola ratione distinctis coalescens (1).

Difficultates ex Theologia petiæ omittendæ hic sunt.

ARTICULUS IX.

Utrum admittenda sit distinctio modalis.

120. Ultima jam tractanda est controversia distinctionem respiciens. Sunt enim plurimi Philosophi, aliis tamen non paucis reclamantibus, qui realem distinctionem dividant in realem majorem, quæ fere significatur et intelligitur sub nomine simpliciter distinctionis realis, et in realem minorem, seu *modalem*, quæ versatur inter rem et modum ejus, vel inter modum et modum. Alii vero modalem distinctionem nolunt dicere realem, sed mediam inter realem ac rationis, propterea quod modus adeo est tenuis entitatis, ut rei nomen

(1) Plura vide, si lubet, apud citatos AA.

Divisio
distinctionis
realis in majorem
et minorem
seu modalem.

mereri non videatur: aliunde tamen cum sit aliquid non pure fictitium nec rationis, sed vere in rebus reperiatur, nec rationis distinctio dicenda est: quare modalis distinctio, inquit, minor est reali, major rationis distinctione. Dissensio tamen ista pure vocalis est, cum de re ipsa apud omnes modalis distinctionis assertores conveniat, nam modum omnes ponunt esse aliquid reale vere in rebus existens ab iisque distinctum antecedenter et independentem a mentis consideratione, quod ab ipsis Scotistis vocatur res per oppositionem ad suas illas formalitates (1). Itaque, licet nolim lites de mera voce serere, nullam plane cerno difficultatem in eo, quod distinctio modalis appelletur realis, quandoquidem supposita communi doctrina de realitate modi, apprimè quadrat in eam superius tradita realis distinctionis definitio. Potest tamen recte vocari distinctio realis minor, ut distinguatur a majori, quæ versatur inter res robustioris entitatis, licet satis etiam distinguitur communissimo nomine modalis distinctionis.

At quoniam distinctio ista nec asseri nec negari potest, nisi asserta vel negata modorum realitate, notio eorum ante omnia declaranda est.

Modus hic, ut recte notat Suarez (2), non accipitur illa generali significatione, qua omnis *qualitas* solet *modus substantiæ* appellari, ut ait D. Thomas (3): neque etiam «illa generali loquendi ratione, qua omne *contrahens* vel *determinans* solet appellari *modus* contracti, sic enim rationale dici potest modus animalis. Et specialiter solet hæc vox applicari ad illos modos, quibus determinatur *ens* vel *accidens* ad genera generalissima,» quo sensu proprie loquendo discrepat a differentia, quemadmodum superius exposuimus (4), et vocari posset modus metaphysicus vel logicus, quia consistit in conceptu determinante vel contrahente alium ampliorem sola ratione distinctum. Neque etiam sumitur hæc vox in illa generalitate, qua modus dici solet omnis determinatio

Quid modus.

(1) Cfr. Suarez, disp. 7.^a *Metaph.* sect. 1, n. 20, 21.

(2) Disp. 7 *Metaph.* sect. 1, n. 17. Cfr. Lossada, *Metaph.* disp. 3, cap. 1, n. 19.

(3) In 1. 2. quæst. 49, art. 2.

(4) Vide supr. n. 52.

vel limitatio præfixa unicuique rei finitæ juxta mensuram ejus, ut eodem loco notavit D. Thomas ex Augustino (1), dicens: *Modus est, quem mensura præfigit*. Quomodo autem idem Augustinus (2) ex tribus necessariis ad uniuscujusque rei creatæ bonitatem, quorum duo sunt *species* et *ordo*, tertium esse *modum*, id est, debitam commensurationem ad sua principia, ut explicat D. Thomas (3).

Sed accipitur in præsentī modus pro realitate quadam positiva essentialiter affixa alteri realiter distinctæ, efficiens illam et quasi ultimo determinans statum et rationem existendi ejus, ita tamen ut non addat ei propriam entitatem novam, sed solum præexistentem modificet, ac determinet ad aliquod munus vel determinationem, ad quam per se erat indifferens: unde vocari solet modus physicus. Exemplo res declarari magis potest. «Nam v. g. in quantitate, quæ est in substantia, duo considerari possunt: unum est entitas ipsius quantitatis, aliud est unio seu actualis inhærentia ejusdem quantitatis cum substantia. Primum vocamus simpliciter rem quantitatis, includentem quiddam est de essentia quantitatis individuæ et in rerum naturæ positæ, quod manet et conservatur, etiamsi quantitas a subjecto separatur (4); et impossibile est conservari illam rem numero, quæ est hæc quantitas, quin includant hanc essentiam quantitatis cum sua intrinseca individuatione et actuali esse.... Secundum, id est, inhærentiam, appellamus modum quantitatis» (5). Simili modo unio materiæ et formæ dicitur a pluribus Philosophis modus substantialis; et motus localis existimatur esse modus rei motæ; item situs, v. g. sessio, et actio aliaque similia, in quibus omnibus cernitur generalis illa ratio modi nuper descripta.

Jam quod modi non addant rei novam entitatem propriam «vix potest in dubitationem venire,» quia si v. g. inhærentia quantitatis foret nova omnino entitas, non posset

(1) Lib. 4 *Generis ad litter.* cap. 3.

(2) *De natura boni*, cap. 3.

(3) 1 p. quæst. 5., art. 5; 1. 2 quæst. 85, art. 4; *de Verit.* quæst. 21, art. 6, etc.

(4) Id fieri posse nunc supponitur, alibi probandum erit.

(5) Suarez, disp. *Metaph.* 7, sect. 1, n. 17.

illa entitas esse revera «unio inter quantitatem et subjectum, sed ipsa potius alio egeret, quo subjecto uniretur et quantitati, sicut quantitas ipsa indiget inhærentia, qua subjecto uniatur. Potest siquidem subjectum existere, et potest etiam quantitas, saltem per miraculum, ut nunc supponimus, separata manere a subjecto, nec tamen in eo casu existeret unio subjecti et quantitatis, atque adeo quantitas non seipsa formaliter unitur subjecto, sed eget aliqua re distincta, qua uniatur, nempe eget modo unionis vel inhærentiæ.» Quare si «inhærentia non indiget alia unione vel inhærentia, qua uniatur vel inhæreat, ideo est, quia ipsa per se non affert propriam entitatem, quæ inhæreat et uniatur, sed est tantum quidam modus, qui per se est ratio unionis et inhærentiæ.» Ex quo etiam sequitur hanc inhærentiam habere talem modum essendi, ut per nullam potentiam esse possit, nisi actu conjuncta ei formæ, cujus est in hærentia; est enim ex suo conceptu essentialiter modificatio ac determinatio subjecti.

«Quod autem in quantitatis inhærentia explicatum est, in qualitate eodem modo procedit, et in unione formæ substantialis ad materiam, et in subsistentia vel personalitate respectu naturæ, et in præsentia et motu locali et in quacunque actione seu dependentia respectu sui termini, de quibus omnibus non est hic dicendi locus, occurret tamen in hujus operis progressu» (1). Sane intelligi nequit, quam entitatem hæc addere supra rem, quam efficiunt, possint; et nihilominus exprimunt aliquod prædicatum reale, quod vere convenit proprio subjecto independenter ab omni mentis consideratione; ac proinde sunt aliquid reale incapax prorsus per se existendi, et necessario atque inseparabiliter affixum subjecto. Quid, quaeso, addit, v. g. sessio supra Petrum, qui sedet? vel ubinam consistere sessio potest, nisi in subjecto sedenti? Et tamen videtur negari non posse, quod Petri sessio est aliquid reale, non enim est nihil aut mente confictum, Petrum sedere: itemque est aliquid distinctum a Petro, nam secus Petrus esse non posset, nisi sedens; ac denique est aliquid essentialiter et inseparabiliter affixum Petro, cum sit ultima determinatio illius et exercitium sedendi, nec

(1) Suarez, loc. cit., n. 18.

possit vel mente concipi existens sessio Petri, non existente Petro. Hanc ergo et similes ultimas determinaciones rerum ex se indifferentium, ut aliquod munus obeant, aliquamve subeant denominationem realem, modos physicos appellant (1).

Distinctio entis
in absolutum
et modale

Nunc intelligi jam potest divisio illa entis in *absolutum* et *modale*, quæ omnibus modorum assertoribus arridet. Entis modalis nomine intelligunt modos, sive substantiales sive accidentales, nam ratio modi non ad sola accidentia restringitur, sed potest etiam convenire realitatibus, quæ sint determinaciones substantiales, qualis est unio materiæ primæ cum forma substantiali. Nomine autem entis absoluti intelligunt quodlibet aliud ens reale præter modos, nempe quiddam non est mera determinatio et modificatio alterius, sed continet suam propriam entitatem distinctam et capace[m] per se existendi, saltem per omnipotentiam divinam (2).

Aliter hæc
distinctio intelli-
gi solet a
quibusdam
recentioribus.

Quare divisio hujusmodi valde diversa est ab ea divisione, quam recentiores quidam sub iisdem nominibus proponunt, verum in alio sensu. Nam ens absolutum intelligunt ens dumtaxat substantiale seu substantiam, ens vero modale accidentia; nec agnoscunt potentiam inseparabile[m] a subjecto, immo et cum ipso plane quoad rem identificati, nec modos, qui sint aliquid substantiale.

Definitio modi.

Ex iis jam eruenda est definitio modi, in qua tradenda non parum dissident auctores. Verum omisis aliis definitionibus, quæ videri apud Antonium Bernaldum Quiros (3), Mastrium (4), aliosque possunt, modus recte describitur: *entitas vel realitas a subjecto realiter distincta, cujus totum esse consistit in ultima determinatione rei ad aliquod munus obeundum, vel ad aliquam realem denominationem actu habendam,*

(1) Lossada, loc. cit., n. 20.

(2) Hoc tamen ultimum non omnes modorum patroni admittunt; nam Thomistæ v. g. formam substantialem materialem censent quidem entitatem absolutam et non modalem, nihilominus negant posse vel per miraculum separatam a materia existere. Verum de hoc viderint ipsi Thomistæ.

(3) *Curs. Philos.* tract. 7, *Metaph.*, disp. 103, sect. 1.

(4) *Metaph.*, disp. 2, quest. 6, art. 1.

sine qua, saltem in individuo sumpta, res eadem potest existere absolute. Quæ descriptio videtur effugere incommoda in alias obijci solita.

Dicitur *cujus totum esse consistit in ultima determinatione rei*, ad declarandam tenuissimam realitatem modi. Entia enim absoluta seu non modalia, etiam illa quæ aliis unita existunt, ut sunt v. g. forma substantialis, quantitas, qualitas, etc., præter quam quod subjectum modificent, habent suam propriam entitatem, quam illi communicant, ut exinde resultet unum quiddam, sive per se sive per accidens. At modi non habent aliud esse aliamve realitatem præter realem modificationem ac determinationem subjecti (1).

Additur in definitione *ad aliquod munus obeundum vel ad aliquam realem denominationem actu habendam*, ut innuat intima radix et necessitas ponendi modos physicos. Sunt enim res per se indifferentes ad certos modos essendi, ad certa prædicata realia suscipienda, quæ licet *possint* habere, non tamen *actu* habent ex se formaliter. Sic corpus non identificat secum localem motum, sed est de se indifferens ad illum; per actuale[m] autem motum formaliter tollitur illa indifferentia, et corpus denominatur realiter motum.

Et materia et forma pariter non secum identificant unionem, ut suo loco probabitur, nec proinde ex sua propria entitate denominantur *actu* unitæ, quia non repugnat materiam et formam actu existere, quin sint actu unitæ, sed per *modum* unionis formaliter sunt, ac vere a parte rei denominantur, et prædicantur actu unitæ. Denique additur *ad habendam denominationem, sine qua, saltem in individuo sumpta, potest res absolute existere*, quia res possunt esse ex sua natura et entitate determinatæ ad certam aliquam denominationem *vage* sumptam, licet non determinentur ad hanc præcisè et in individuo habendam. Sic entitas mea determinata quidem est ad *aliquam* ubicationem vel præsentiam localem, quia repugnat rem *nullibi* esse; nihilominus non

(1) Si quis vero contra hoc obijciat actus vitales, qui dicuntur ab aliquibus modi, nec tamen sunt merae determinaciones, sed magnam afferunt subjecto perfectionem; respondebo, alibi videndum esse, utrum actus vitales sint modi, necne.

est determinata ad ubicationem valloletanam, vel romanam, vel bilbaensem, vel aliam quamlibet peculiarem et individuum, quia potest existere et non esse Vallisoleti vel Romæ vel Bilbai. Itemque corpus quantum figuram *aliquam* habeat, necesse est; verum ex se non determinatur præcise ad hanc individuum figuram. Hujusmodi ergo indifferentia ad aliquam denominationem in individuo suscipiendam sufficit ad modum physicum adstruendum, per quem formaliter amoveatur illa a proprio subjecto.

Indoles itaque modi postulat: α) ut sit essentialiter affixus et inseparabilis a subjecto, in quo est; licet enim subjectum potest esse sine illo, non tamen potest ille extra subjectum manere, saltem quatenus modus est (1). Non tamen videtur esse necessarium, ut modus informet subjectum ipsum, quod denominat, et cujus indifferentiam ultimo determinat, ut patet in actione transeunte. Hæc enim modus est, per quem agens formaliter constituitur ac denominatur actu causans, et nihilominus non recipitur in agente, sed in passu, ut inferius probabitur. Quare dari videtur modus extrinsecus seu rem extrinsece denominans, qui eatenus est inseparabilis a subjecto, quod denominat, in existendo, quatenus nequit esse in rerum natura, illo non existente.

β) Ut sit actualis et formalis atque adeo ultima determinatio indifferentiæ, quam subjectum ex sua propria entitate

(1) *Saltem quatenus modus* est, inquam, ut omnimodam controversiam illam, utrum dari possint modi, qui non sit *puri* modi, sed simul entitas absoluta; putant enim aliqui dari modos, qui non sint tantum ultima determinatio subjecti ad aliquid minus prædicamentumve reale, ad quod ex se subjectum erat indifferens, id quod sufficit ad rationem generalem modi; sed insuper identificant secum alias perfectiones. Sic angelus, supposita sententia eorum, qui arbitrantur eum secum identificare creationem sui, dicitur a quibusdam modus extrinsecus omnipotentiae divinae, quia nempe denominat Deum actu Creatorem, cum ante existentiam angeli Deus non denominaretur actu Creator illius. Si hujusmodi dentur modi, poterunt certe extra subjectum existere; id tamen non fiet, quia modi sunt, sed quia secum identificant entitatem absolutam (Cfr. Lossada, loc. cit., n. 24). Verum potius ex premissa definitione dicendum videtur, entitates hujusmodi non esse revera modos.

habet ad suscipiendam realem denominationem (1). Unde modus essentialiter importat relationem ad subjectum determinatum et modificatum.

γ) Ut re distinguatur a subjecto, respectu cujus habet inseparabilitatem non mutuum. Modus itaque re identificatus cum subjecto, non physicus, sed pure metaphysicus modus est, de quo hic non disputamus.

δ) Denique ut entitate præditus sit tenuissima, utpote cujus totum *esse* consistit in ultima determinatione alterius rei; unde vix aliquid perfectionis addit rei modificate, nec potest ullo modo seorsim existere. Cæterum tenuitas hæc entitatis ac perfectionis in modo intelligenda videtur esse respective ad res ejusdem ordinis: quare non repugnabit modus substantialis, qui perfectione superet accidens absolute (2). Propter hanc tenuissimam entitatem modi dicuntur

Cur modi
dicantur non
esse res vel entia

(1) Notant tamen auctores modum, ut sit veri nominis modus, debere determinare absolute, non conditionate dumtaxat. «Unde si dentur entitates duæ talis indolis, ut utraque possit seorsim existere sine altera, nequeant tamen ambæ simul existere nisi unite (quo in eventu non est opus unione intermedia), neutra erit modalis unio alterius: quia licet unaquaque sit determinatio ad uniendum, non tamen determinat absolute, sed conditionate, sub conditione scilicet quod existat altera. Proinde neutra est ultima determinatio, cum unaquaque sit ex se indifferens, et expectet alteram, ut compleatur in esse determinantis. Hac ratione quamvis duæ albedines se invicem determinent ad denominationem *similis* citra modum relationis superadditum (ut nunc supponimus cum probabiliori opinione), non ideo altera est modus alterius. Ex hoc etiam ultimæ determinationis numero provenit, quod in eodem genere dari nequeat modus modi v. g. unio unionis, aut actio actionis. Nam præterquam quod sequeretur processus in infinitum, modus reflexus supponeret in modo directo indifferentiam aliquam ad suum munus præstandum: quam indifferentiam non patitur conceptus ultimæ determinationis. Potest tamen in diverso genere dari modus modi. Sic enim uniones informativæ partium hominis integralium ununtur inter se per unionem continuativam: et unio corporis et animæ Christi D. per unionem hypostaticam unitur Verbo. Ex eodem conceptu provenit, quod modus connectatur essentialiter cum re individua; si enim esset indifferens ad res numero distinctas, indigeret ulteriore determinatione ad unam præ aliis». Lossada, loc., cit. n. 22. Cfr. De Benedictis, loc. cit., par. 2.

(2) Vide Lossada loc. cit. n. 25.

non esse res vel entia, quia nempe non habent entitatem absolutam; quamvis si nomen rei et entis latissime sumatur pro omni eo, quod non est nihil, vocari procul dubio possunt res et entia.

Distinctio ergo modalis est ea, quæ versatur inter rem et hujusmodi modos, vel inter unum et alterum modum. Signum autem cognoscendi modalem distinctionem, saltem probabilissimum, est separabilitas duorum non mutua; qua de re videndus omnino est Suarez (1). Et in hac doctrina, saltem quoad rem ipsam puto convenire communissime modorum defensores.

Modorum
adversarii.

Negasse modos hujusmodi realiter distinctos feruntur ex antiquis Nominales (2); postea vera eandem doctrinam acerrime impugnarunt inter alios Cardinalis Joannes Baptistæ Ptolemæus in sua *Philosophia mentis et sensuum*, Joannes Martinon (3) et potissimum Claudius Tiphanus (4); quibus mox adscripta est universa turba cartesianorum, alique varii Philosophi, qui modos, saltem prout hactenus descriptos, distinctionemque modalem realem tamquam inutile figmentum horrore summo refugiunt. Verum Scholastici, præsertim a sæc. XV vel XVI unanimi fere consensu expositam de modis doctrinam, tradiderunt ac propugnarunt. Et nostris etiam temporibus plures iique graves Philosophi, ut PP. Liberatore, Tilmannus Pesch (5), Mendive, Van. der Aa (6), adhuc propugnant.

Sunt, qui de antiquitate istius doctrinæ dubitent, at ego puto eam nec ignotam nec ingratam fuisse sapientissimis viris sæculi XIII, quæ aurea ætas Scholasticismi vocatur. Fateor apud S. Thomam nullam descriptionem, immo ne

(1) Disp. *Metaph.* 7, sect. 2., n. 6-9.

(2) Apud Hurtad. *Physic.* disp. 11, sect. 2, n. 5; et Joannem B. de Benedictis, *Philos. perip.* lib. 4, quæst. 5.

(3) *De Incarnat.*, disp. 5.

(4) De Hypostasi a cap. 40 ad 60: quod opus, quamvis multa contineat utilia et erudite scripta, non tamen caret gravibus nævis, cum non pauca in eo reperiantur, nec ad apices veritatis exacta, nec solido nixa fundamento.

(5) *Instit. logical.*, pars 11, vol. 2, n. 1293.

(6) *Ontolog. Prop.* 43.

mentionem quidem occurrere modalis distinctionis modorumque, quorum pleni sunt posteriorum Doctorum libri. At Scotus certe modos realiter distinctos discrete agnovisse videtur, sicut probat eruditus Bartholomæus Mastrius (1); eosdemque paulo post admisit Durandus (2). Quod si res hæc penitus incomperta fuisset in Scholis primorum illorum summorumque Magistrorum, quorum vestigiis adeo fideliter posterius inhæserunt, ut propterea in crimen ab adversariis indignissime vocati sint, quoniam fato fieri potuit, ut repente postea apud Thomistas, et Scotistas, cæterosque Scholasticos fere unanimi plausu, nemine quod ego sciam, reclamante contra novitatem, regnasset? Nam licet cum sermo esset de peculiari aliquo modo admittendo non defuerunt inter illos dissensiones; at modos generatim distinctionemque modalem realem propugnarunt communissime Thomistæ (3), et Scotistæ (4), atque innumeri auctores nostri cum Fonseca (5), Suarez (6), Vazquez (7), Conimbricensibus (8), Rubio (9), Card. Lugo (10), Hurtado (11), Quiros (12), Francisco Soarez lusitano (13), De Benedictis (14), Silvestro Mauro (15), Arriaga (16), Thoma Carleton, Compton (17), Francisco

(1) *Metaphys.*, disp. 2, quæst. 6, art. 1, n. 142.

(2) Apud Suarez, disp. 7 *Metaphys.*, sect. 1, n. 19.

(3) Vide Joann. a S. Thoma, *Logic.* quæst. 2, art. 3; Complutenses *Physic.*, ubi de unione materiæ et formæ.

(4) Vide Mastrium, *Metaph.* disp. 2, quæst. 6 art. 1. Cfr. Pontius, *Curs. Philos.* tom. 3, disp. 20, quæst. 1.

(5) Lib. 5 *Metaph.* cap. 6, quæst. 6, sect. 2.

(6) Disp. *Metaph.* 7, sect. 1 et sæpe alias, ubi de peculiaribus modis subsistentiæ etc.

(7) In 1.^{am} part. disp. 126; in 3.^{am} part. disp. 31, cap. 6.

(8) *Logic.* in cap. de *Genere*, quæst. 2, art. 2, etc.

(9) *Physic.* quæst. 6 de *Forma* etc.

(10) *De Incarnat.* disp. 12, sect. 7.

(11) *Metaph.* disp. 2, sect. 5 et 6.

(12) *Metaph.* disp. 103, sect. 1.

(13) *Metaph.*, tract. 1, disp. 4, sect. 3, paragr. 9 et alibi.

(14) *Philos. perip.* tom. 4, lib. 1, quæst. 5, cap. 8.

(15) *Quæstiones philosoph.* tom. 1 quæst. 30, et ubi de *Supposito*, *ubicatione* etc.

(16) *In Physic.* ubi de unitione materiæ cum forma.

(17) *Ibid.*

Amico (1), Ulloa (2), Semery (3), Lossada (4), Antonio Mayr (5), Tellez (6), Francisco Oviedo (7), Georgio Rhodes (8) aliisque (9). Cum quibus omnibus propugnanda nobis quoque est sequens.

121. PROPOSITIO 2.^a Nisi quæstio fiat de voce, admitenda omnino videtur esse distinctio illa, quæ modalis dicitur seu realis minor.

Propugnatur
modalis
distinctio.

Prob. 1.º Signum realis distinctionis est separabilitas, etiam non mutua, ut probatum superius est. Atqui inter rem ac modos datur hujusmodi separabilitas; nam licet modus nequeat existere sine subjecto, at potest subjectum sine modo, saltem sumpto in individuo. Ergo distinctio inter rem et modum realis sit, oportet.

Sane si res identificaretur cum modo, ubicumque res esset, ejus quoque esset modus. At passim videmus res sine illis, qui vocantur modi physici, de his enim solis hic agimus. Sic frustum ceræ nunc hanc, nunc illam induere figuram potest; et corpus modo hanc, modo illam præsentiam localem habet, et ex quiete transit ad motum, ac vicissim ex motu ad quietem.

Prob. 2.º Dantur quædam reales modificationes ultimæque rerum determinationes, sine quibus subjectum potest

- (1) De Incarnat. tom. 1, disp. 5.
- (2) Physic., ubi de unione materiæ cum forma.
- (3) Ibid.
- (4) Metaph. disp. 3, cap. 1 et alibi.
- (5) Philosoph. perip., part. 2, disp. 1, quæst. 7, art. 1.
- (6) Disp. 45, sect. 1.
- (7) Metaph. controuv. 4, punct. 6.
- (8) Philos. perip. lib. 4, disp. 2, quæst. 4, sect. 1, paragr. 2.
- (9) Quicumque legat hos auctores, facile deprehendet nullam esse alicujus momenti differentiam inter Eximium Doctorem et cæteros auctores in doctrina de modorum sive notionis sive numero. Quare non recte suggillatur a quodam claro scriptore, P. Gustavo Lahousse (Ontolog. n. 591), peculiaris sententia Suarezii de natura et de numero modorum. Equum enim non est, ut invidia creetur apud imperitos in præstantissimum scriptorum, singularitatis crimen illi appingendo, propterea quod doctrinam de modis non a se primo inventam, sed a majoribus acceptam, cum communissima æqualium et posterorum sententia propugnaverit.

existere, quæque prout condistinctæ ab earum subjecto non sunt in primis purum nihil, nec tamen sunt aliquid pure rationis, seu ipsum subjectum aliter conceptum, sed aliquid prorsus independens a nostro modo concipiendi, quamvis non habeant entitatem capacem existendi extra subjectum, etiam per miraculum omnipotentiae divinæ, prout nuper expositum est. Atqui si dantur hujusmodi determinationes, plane existit inter illas subjectumque illarum distinctio modalis, quæ sit realis minor. Ergo stat propositio.

Minor patet. Nam ejusmodi distinctio major est distinctione rationis, atque adeo vere actualis est et realis, nisi quæstio fiat de voce, supposita doctrina superius tradita, secundum quam omnis actualis distinctio realis dici potest, siquidem inter realem generatim sumptam ac rationis distinctionem nullam alia media est (1). Aliunde vero distinctio modalis, utcumque actualis et realis, minor dici potest distinctione illa reali, quæ inter duas entitates mutuo separabiles versatur.

Major probatur in peculiaribus quibusdam realitatibus, quæ nec sunt purum nihil, nec sunt mera ratio intellectus, sed non possunt existere nisi affixæ subjecto. Dic mihi, quæso, estne purum nihil figura v. g. ceræ, vel sessio Petri? Negabis profecto, nam et figura et sessio sunt terminus realis actionis *figendi* et *sedendi*; nihilum autem nequit esse realis actionis terminus. Quæro deinde, utrum figura et sessio sit prædicatum a sola ratione dependens, vel Petri sessio sit dumtaxat modus quidam concipiendi Petrum. Ridiculum foret affirmare; sicut ridiculum foret dicere aut figuram ceræ extra ceram ipsam, aut sessionem Petri extra Petrum posse existere, quamvis e converso possit cera esse sine hac determinata figura, et Petrus sine sessione. Ergo dantur determinationes rerum modificationesque, quales in Majori syllogismi describebantur.

Prob. 3.º Ratio denique a priori ponendi modos realiter distinctos esse videtur, quia cum creaturæ sint imperfectæ, ideoque vel dependentes, vel compositæ, vel limitatæ vel

(1) Id certe non admittunt Scotistæ, qui tamen ultro concedunt realem esse distinctionem modalem, de qua nunc loquimur.

mutabiles secundum varios status præsentiae, unionis aut terminationis, indigent his modis, quibus hæc omnia in ipsis compleantur. Quia nec per entitates omnino distinctas hoc semper fieri necesse est, immo nec commode intelligi potest, nec etiam fieri potest per id, quod sit omnino nihil: et ideo saltem requiritur modus realis» (1).

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

122. **Objic. 1.º** Si res a modo distingueretur realiter, etiam posset separari. Atqui nequit separari, siquidem supponitur essentialiter affixus subjecto. Ergo...

Resp. dist. Major.: mutuo, *neg.*: non mutuo, ita ut licet ipsa non posset separari a subjecto, posset tamen subjectum ab ipso, *conc.*

Et *contradistinctio* Minori, *neg. conseq.*

Sufficiens enim signum realis distinctionis est separabilitas non mutua.

Objic. 2.º Nihil est medium inter ens et nihilum: Atqui modi, prout a nobis descripti, nec sunt ens nec nihilum. Ergo aliquid absurdum et chimæricum sunt.

Prob. Minor. Modi in primis non sunt nihil, ex suppositione. Deinde non sunt ens, quia ens est quidquid est aptum ad existendum; at modi, saltem prout a subjecto distincti, non sunt apti ad existendum. Ergo nec sunt ens, nec sunt nihil.

Respondeo modos istos esse vere aliquid reale et independens a mentis consideratione, atque adeo sunt veræ res veraque entia, quatenus ens ac res in sensu latissimo ambit quidquid non est in se nihil, ut jam declaratum est. Quando vero dicitur modos non esse entitates, «impropria locutio est; nomen enim entitatis, si significet id quod non est purum nihil, et quod est independens ab omni fictione intellectus, quilibet modus est propria et vera entitas. Si autem entitas significet id, quod ita est ens, ut possit existere, saltem divinitus, etiamsi non afficiat aliud, et illud modifcet, modi non sunt entitates, quia essentialiter hoc habent; ut sint affectiones quædam reales et modi, secundum quos dicantur

(1) Suarez disp. *Metaph.* 7, sect. 1, n. 19.

se habere subjecta, quæ per ipsos denominantur» (1). Quare rite explicata vocum significatione concidunt quorundam sive veterum sive recentiorum scrupuli, qui absurditates et chimæras, ubi non sunt, facile pronuntiant, et contra communissimam gravissimorum scriptorum sententiam nullo fulti idoneo argumento insolentius invehuntur.

Objic. 3.º Necessarium non est, immo repugnare videtur, quod determinatio, qua essentia existens indiget *ut sit*, vel *ut sit talis* cum his aut illis affectionibus, ei adveniat per aliquid distinctum. Ergo modi rejiciendi sunt.

Resp. quoad primam partem asserti, *nego* suppositum. Nunquam enim docuimus modos esse necessarios ut res, cujus respectu dicuntur modi, sit vel existat, sed contrarium omnino diserte tradidimus modos esse affectiones ac determinaciones rei præexistentis et in sua jam natura constitutæ.

Nec mihi nunc opponas unionem materiæ ac formæ, quæ non supponit, sed constituit corpus. Nam unio non est modus ipsius corporis, quod constituit, sed materiæ formæque, quas unio supponit, et ex quarum junctioe corpus coalescit.

Quoad alteram partem *dist.* assertum. Repugnat quod determinatio, qua essentia existens indiget, *ut sit talis* cum his vel illis affectionibus, adveniat ei per aliquid distinctum, si *sit talis* ex exigentia suæ naturæ, *conc.*; si ex exigentia suæ naturæ sit indifferens *ut sit talis*, habeatve has vel illas affectiones, *neg.*

Objic. 4.º Modorum nulla est necessitas. Nam necessitas modorum generatim petitur ex indifferentia subjecti ad certamuniam realesve denominationes, qualis est, v. g. indifferentia materiæ ac formæ, vel substantiæ et accidentis ad hoc *ut sint ac denominentur* unita. Atqui indifferentia illa tollitur ex eo solum, quod per agens extrinsecum unum immediate uniat vel inhæreat alteri. Ergo inutiliter finguntur modi.

Resp. dist. Minor.; si agens extrinsecum uniendo aliquid in re ponat, *conc.*, secus *neg.*

Lepidum sane argumentum adversariorum. Ad hoc ut duo sint ad denominentur *unita*, sufficit sane quod per

(1) Rhodes loc cit., *Ad secundum.*